

Socijalna zaštita za djecu

POZIV NA AKCIJU

U Sarajevu, u Bosni i Hercegovini, predstavnici vlasti i razvojnih partnera iz Bosne i Hercegovine, Albanije, Srbije, Bivše Jugoslavenske Republike Makedonije, Crne Gore, Gruzije i Moldavije, sastali su se od 16. do 18. oktobra 2017. godine na subregionalnoj konferenciji o ***Socijalnoj zaštiti za djecu posvećenoj razmjeni dobrih praksi***. Konferenciju je organizirao UNICEF u Bosni i Hercegovini uz podršku Regionalnog ureda UNICEF-a za istočnu Evropu i centralnu Aziju (ECARO) i ureda u zemljama podregije.

Ciljevi konferencije su bili sljedeći:

- Promovirati saradnju na visokom nivou, razmijeniti izvučene pouke i najbolje prakse i unaprijediti inovacije u regionu;
- Ojačati opredijeljenost za sisteme socijalne zaštite koji su prilagođeni djeci i uključiti to u planove zemalja učesnica putem izrade poziva na akciju;
- Zagovarati uspostavljanje sistema socijalne zaštite koji djelotvorno pomažu porodicama da se izbore sa udarima i krizama tako da razvoj djece ne bude narušen zbog efekata siromaštva i ugroženosti.

Situacija

- **Siromaštvo djece je velikog obima i ugrožava djecu na više različitih načina koji se uzajamno potiču.** Stope siromaštva među djecom u podregiji Zapadnog Balkana su među najvišima u CEECIS regiji. Često je veća vjerovatnoća da djeca žive u siromaštvu u odnosu na bilo koju drugu socijalnu ili demografsku grupu. Djeca koja žive u siromaštvu doživljavaju uskraćenost u više uzajamno povezanih dimenzija. Pored toga, djeca migranati i izbjeglice, djeca sa poteškoćama, manjine i marginalizirane zajednice, kontinuirano se suočavaju sa značajnim barijerama u pristupu uslugama.
- Iako su sistemi socijalne zaštite relativno dobro razvijeni u podregiji, mnogi ne uspijevaju osigurati djelotvornu zaštitu za najsiromašniju i najugroženiju djecu. Pored toga, iako se novčana pomoć uglavnom dodjeljuje djeci i porodicama u stanju socijalne potrebe (što znači da programi imaju relativno malo grešaka u *uključivanju*), mnoga djeca i porodice u stanju potrebe nisu obuhvaćeni. Mehanizmi usmjeravanja se sužavaju što dovodi do toga da **se najsiromašnija i najugroženija djeca isključuju iz obuhvata.**
- **Nedostatnost pomoći.** Iznosi pomoći su neadekvatni, zbog čega ne mogu imati značajan utjecaj na siromaštvo. Granica siromaštva u državama i minimum za preživljavanje su definirani na nivou koji je prenizak da bi odrazio stvarno stanje u kojem dijete živi, što rezultira neodgovarajućim nivoom pomoći i obuhvata.
- **Smanjenje rashoda za socijalnu zaštitu.** Rashodi za pomoć djeci i porodicama, te usluge socijalne podrške i skrbi za djecu kao udio u rashodima za socijalnu zaštitu opadaju u nizu zemalja. Ovo dovodi u pitanje opredijeljenost zemalja da rade na smanjenju

siromaštva i isključenosti siromašne djece, što ima značajne dugoročne reperkusije za društvo i ekonomiju.

- Iako Zapadni Balkan ima, relativno gledano, najjaču tradiciju u uslugama socijalne zaštite u cijeloj regiji, **većina postojećih programa je još uvijek ograničenog opsega i djelotvornosti, naročito za najugroženije.** Djeca i porodice koje žive u ruralnim područjima su u značajno nepovoljnijem položaju u pogledu pristupa uslugama. Razlike u mogućnosti pristupa su također povezane sa značajnim teritorijalnim razlikama i nejednakostima u pružanju pomoći i usluga u ovisnosti od toga gdje osoba živi. Pored toga, prava iz socijalne zaštite i druge usluge socijalne podrške i skrbi nisu dovoljno povezane što je neophodno da bi se riješili višestruki faktori koji dovode do siromaštva i socijalne isključenosti.
- **Nedostatni kapaciteti pružatelja usluga socijalne zaštite (npr. centara za socijalni rad)** predstavljaju još jednu prepreku za kvalitetno funkcioniranje sistema socijalne zaštite i ispunjavanje potreba djece i porodica. Centri za socijalni rad uglavnom nemaju dovoljno osoblja, nedostaju im kapaciteti za pružanje pomoći na terenu a saradnja sa drugim pružateljima socijalnih usluga, kao što su nevladine organizacije, nije institucionalizirana. Trebalo bi unaprijediti i informatičke sisteme.

Ne možemo si više priuštiti da i dalje ignoriramo gore navedene probleme. Vrijeme je da se uradi više da bi se ODMAH okončalo siromaštvo među djecom.

Poziv na akciju

Dokazi iz cijelog svijeta ukazuju na to da je socijalna zaštita jedan od ključnih instrumenata u borbi protiv siromaštva djece i socijalne isključenosti. Djelotvorna socijalna zaštita za djecu je jedna od najboljih investicija za vladu. Njome se osigurava da i najsiromašnija i najugroženija djeca imaju prostojan životni standard i pristup zdravstvenim, obrazovnim i drugim uslugama i skrbi koji im omogućavaju da ostvare svoja prava i puni razvojni potencijal. Socijalna zaštita također doprinosi jačanju socijalne kohezije, ekonomskom rastu i otpornosti kod suočavanja sa krizom.

Opredijeljenost za izgradnju djelotvornih sistema socijalne zaštite je evidentna u Agendi nakon 2015. godine, gdje se javlja u Ciljevima održivog razvoja 1, 5 i 10. Važnost socijalne zaštite i pravo na nju su također priznati u brojnim drugim međunarodnim instrumentima i okvirima, uključujući: Konvenciju o pravima djeteta, članovi 26. i 27. (pravo na socijalnu zaštitu i odgovarajući životni standard); strategija Europa 2020; i Evropski stup socijalnih prava i Agenda EU za socijalnu inkluziju. U skladu sa ciljem iz strategije Europa 2020 da se smanji broj ljudi u riziku od siromaštva i socijalne isključenosti u EU i sa Preporukom EU o *Investiranju u djecu; Izlazak iz začaranog kruga siromaštva*, na države se apelira da problem siromaštva i stanja djece rješavaju usvajanjem integriranih strategija i politika koje podržavaju pristup pojedinaca odgovarajućim resursima i uslugama.

Vlade i međunarodna zajednica u podregiji prihvataju ove obaveze ali to često nije bilo praćeno odgovarajućim djelovanjem.

Ovaj **Poziv na akciju** predstavlja zajednički glas učesnika u konferenciji koji pozivaju na daljnje ulaganje i adekvatnije sisteme socijalne zaštite za djecu.

Četiri ključne oblasti za djelovanje

Vlade se pozivaju da uz podršku razvojnih partnera ubrzaju intervencije u oblasti socijalne zaštite za djecu tako što će osigurati:

- 1. Dodjelu odgovarajućih finansijskih sredstava socijalnoj zaštiti.** Postoji hitna potreba da se dodijeli više finansijskih sredstava za socijalne transfere i usluge socijalne podrške i skrbi koje su direktno namijenjene djeci. To može biti finansijski pristupačno i finansirano na održiv način. Treba istražiti i provesti dugoročne strategije finansiranja da bi se uspostavili novi programi i zaštito i proširio fiskalni prostor za postojeće programe. Općenito, makroekonomske politike, fiskalne strategije i javni rashodi trebaju biti zasnovani na detaljnim analizama njihovog potencijalnog utjecaja na djecu.
- 2. Programi socijalne zaštite obuhvataju najsiromašniju i najugroženiju djecu.** Zemlje moraju osigurati da sva djeca i porodice u stanju socijalne potrebe budu obuhvaćeni – naročito najsiromašnija i marginalizirana djeca koja se često susreću sa preprekama u korištenju svojih prava i u pristupu pomoći i uslugama. Tamo gdje je to prikladno i neophodno, prioritet treba dati širenju programa za djecu i adolescente. Socijalna zaštita je djelotvoran način za rješavanje više različitih faktora ugroženosti djece i za osiguravanje pozitivnih ishoda u zdravlju, obrazovanju i ukupnom blagostanju, zbog čega napori trebaju biti usmjereni na to da najugroženija djeca dobiju pomoć.
- 3. Prava po osnovu socijalne zaštite su osmišljena tako da odgovaraju na konkretne potrebe djece i unapređuju njihovo blagostanje. Transferi socijalne zaštite** trebaju značajno doprinjeti borbi protiv siromaštva i uskraćenosti djece dok na održiv način unapređuju njihovo blagostanje. Iako je važno da vrijednost socijalnih transfera bude povezana sa argumentacijom koja uzima u obzir stvarne troškove života, vezivanje nivoa pomoći za granicu siromaštva u državi, prosječnu potrošnju domaćinstva u najsiromašnjoj petini stanovništva, ili „najniži dohodak u državi“ nije dovoljno kada ovi reperi sami po sebi nisu adekvatni. Istovremeno, finansijska/gotovinska pomoć nije jedini oblik socijalne zaštite koji je potreban siromašnim. Djeca koja žive u siromaštvu također se suočavaju sa mnogim drugim oblicima uskraćenosti koji se često preklapaju, i stoga su im potrebna sveobuhvatna rješenja koja su prilagođena njihovoj konkretnoj stvarnosti. **Socijalni transferi moraju biti povezani i koordinirani sa**

drugim suštinskim komplementarnim intervencijama koje jačaju blagostanje djece kao što su usluge socijalne skrbi i podrške. Usluge i programi socijalne skrbi i podrške mogu, na primjer, pomoći djeci da pristupe ranom učenju, obrazovanju i zdravlju, i podržati roditelje (naročito žene) u pristupu zapošljavanju i aktivnim intervencijama na tržištu rada.

4. Sistemi socijalne zaštite su sveobuhvatni i dobro integrirani sa drugim sektorima.

Sveobuhvatni sistemi uključuju odgovarajuću politiku, pravne, institucionalne i mehanizme nadzora. Višesektorski pristup je djelotvorniji i efikasniji u rješavanju različitih vrsta ugroženosti s kojima se suočavaju djeca, adolescenti i njihove porodice tokom životnog ciklusa. Sveobuhvatni „sistemski pristup“ identificira i maksimizira veze između socijalne zaštite i sektorskih ishoda (u obrazovanju, zdravlju, ishrani, ranom razvoju djeteta, vodosnabdijevanju i kanalizaciji, dječjoj zaštiti i HIV/AIDS-u). Jačanje ukupnih sistema socijalne zaštite mora se nastaviti kroz planiranje zasnovano na dokazima, praćenje, izgradnju kapaciteta profesionalaca i bolje mehanizme pružanja pomoći na terenu, kao i druge intervencije s ciljem obuhvatanja najugroženije populacije.